

การบริหารราชการแผ่นดินเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน Thai Public Administration Towards Sustainable Development

บงกช เจนจรัสสกุล* กัลยาณี เสนาสู ดาวิสา ศรีธัญรัตน์ และภาวิณี เพชรสว่าง
Bongkot Jenjarrussakul*, Kalayanee Senasu, Dawisa Sritanyarat and Pawinee Petchsawang

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนองานวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต่อยอดโมเดลการบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการตามนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานภาครัฐ กับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากหน่วยงาน 15 กรม/สำนักงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการศึกษาพบว่า โมเดลที่สะท้อนการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงควรปรับปรุงในสองประเด็นหลัก ๆ กล่าวคือ การพัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะด้านการปรับตัวกลับสู่สมดุลหลังต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ได้ และการเปิดกว้างในภาครัฐให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ซึ่งการดำเนินงานที่มีการปรับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานภาครัฐ สามารถเป็นส่วนสำคัญในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับแนวทางที่รัฐบาลใช้ในการดำเนินนโยบายการพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ พบว่าเป้าหมายและตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่กำหนดในแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ในประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ โดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับเข้าช่วย อันเป็นระดับแรกจาก 3 ระดับของโมเดล เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ พบว่า สามารถเชื่อมโยงได้กับตัวชี้วัดในกระบวนการหรือกลไกการขับเคลื่อนปฏิบัติการที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม กรอบการดำเนินการทั้งสามต่างให้ข้อสรุปที่สำคัญตรงกัน คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องแก้ไขที่ฐานรากและใช้การบูรณาการในหลายประเด็นพร้อมกัน รวมทั้งใช้การร่วมมือจากหลายภาคส่วน และต้องอยู่บนฐานรากของการพัฒนาคนโดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญในการขับเคลื่อน

คำสำคัญ: การบริหารราชการแผ่นดิน หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพฯ 10240

School of Human Resource Development, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

*Corresponding author; email: bongkot.jen@nida.ac.th

(Received: 27 February 2023; Revised: 28 May 2023; Accepted: 9 June 2023)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2024.6>

Abstract

This article presents research that aims to refine a model of Thai public administration based on the Sufficiency Economy Philosophy driving towards sustainable development and to compare the implementation of the Sufficiency Economy Philosophy (SEP), the National Strategy in Government efficiency and better access to public services, and the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) implemented in Thai government agencies. The research adopts content analysis to analyze interview data collected from 15 departments/offices management under the Ministry of Agriculture and Cooperatives using semi-structured interviews, and secondary data collected from other related research studies. The results reveal that there are two major issues to be revised in the SEP model; i.e., developing resilience competence and societal citizenship behavior for officers, and promoting people engagement in society development. Implementing public administration based on the SEP plays a key role in moving Thailand towards sustainable development. The analysis reveals that the goals and indicators within the national strategy generally fall into the entry-level, called partial practice level, in the Sufficiency Economy (SE) model, which reflects the method of practice. The comparison between the SE model and the UN's SDGs reveals that the SDGs focus on the indicators of the process, which are driving mechanisms toward the SDGs. However, all three frameworks confirm that sustainable development must be addressed from the foundation with consideration given to surrounding dimensions within the context. In addition, sustainable development also requires collaboration among stakeholders, and human development is needed as the basis. By this, digital technology is one of the key components of driving toward sustainable development.

Keywords: Public administration, Sufficiency economy philosophy, Sustainable development, 20 year national strategic plan, United nations sustainable development goals

บทนำ

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จนถึง ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2565-2570) ได้มีการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการพัฒนาและบริหารประเทศไทย โดยยึดทางสายกลาง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม เพื่อให้ประเทศรอดพ้นวิกฤติและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ต่อมาประเทศไทยได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ทำให้รูปแบบการจัดทำแผนเพื่อวางกรอบทิศทางการพัฒนาประเทศได้มีการปรับเปลี่ยนไปอย่าง มีนัยสำคัญ โดยมาตรา 65 ภายใต้หมวดแนวนโยบายแห่งรัฐ ได้กำหนดให้ รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ และกรอบงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกัน ไปสู่เป้าหมายการพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ในการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 13 ซึ่งอยู่ภายใต้การดำเนินงานระยะที่ 2 ของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ก็ยังมีการกำหนดให้พัฒนาประเทศโดยสืบสาน รักษา

และต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขทั้งระดับประเทศและระดับโลก (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี; แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นใกล้เคียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนจาก Brundtland Report ที่ว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาที่บรรลุความจำเป็นของปัจจุบันโดยไม่ละเลยความสามารถของคนรุ่นอนาคตที่จะบรรลุความจำเป็นของพวกเขา ซึ่งความหมายนี้มีแนวคิดที่สำคัญ 2 ส่วน คือ (1) แนวคิดของความจำเป็น โดยเฉพาะความจำเป็นพื้นฐานของคนจน ที่ควรได้รับเป็นอันดับแรก (2) ความคิดของข้อจำกัดที่กำหนดโดยสถานะเทคโนโลยีและองค์การสังคมในสภาพแวดล้อมของความสามารถที่จะบรรลุความจำเป็นในปัจจุบันและอนาคต” (Brundtland, 1987: 41) องค์การสหประชาชาติได้ประกาศเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 ข้อ (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่จะทำให้สำเร็จในปี พ.ศ. 2573 (Willis, 2016) เป้าหมายเหล่านี้ตั้งไว้ในประเด็นเกี่ยวกับการเกษตร เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การศึกษา และสุขภาพ มีการพัฒนาหลาย ๆ ทางเลือกที่ระบุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็เป็นทางเลือกหนึ่งเช่นกัน (Shone, 2014: 1)

การพัฒนาประเทศไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แม้จะส่งผลให้ประเทศมีการพัฒนาในมิติต่าง ๆ แต่ประเทศไทยยังมีความท้าทายต่อการพัฒนาที่สำคัญอีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างเศรษฐกิจไทยที่ยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ภาคบริการและภาคเกษตรมีผลผลิตการผลิดในระดับต่ำ ขาดการนำเทคโนโลยีเข้ามาเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ประกอบกับแรงงานไทยยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพและสมรรถนะที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ ซึ่งปัญหาดังกล่าวข้างต้นมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี; แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13) ที่ผ่านมามีนักวิชาการจำนวนมากได้ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมามากมายและหลากหลาย อย่างไรก็ตาม การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนยังเป็นลักษณะกระจัดกระจาย ความเข้าใจในการนำไปปรับประยุกต์ปฏิบัติก็มีความแตกต่างกันมาก สำหรับภาคราชการจากผลการวิจัยของกัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสกุล (2562) ได้ข้อสรุปที่สำคัญว่า หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนตามความเข้าใจที่แตกต่างกัน ผู้บริหารและบุคลากรของหน่วยงานได้มีข้อเสนอแนะว่า รัฐบาลควรมีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ รวมทั้งการสนับสนุนด้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ชัดเจนและต่อเนื่อง จึงจะสามารถที่จะสร้างพลังในการขับเคลื่อนภาคราชการไปสู่การดำเนินการที่มีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และโปร่งใส บุคลากรเป็นทั้งคนเก่งและมีคุณธรรม ซึ่งสามารถเอื้อประโยชน์ทั้งแก่องค์กรและสังคมที่ตั้งามได้ในที่สุด

จึงเป็นที่มาของการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาต่อยอดโมเดลการบริหารราชการแผ่นดินบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อช่วยชี้นำทิศทางการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติราชการให้เข้าใจตรงกัน และ (2) วิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกันของการดำเนินการตามนโยบายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ซึ่งนับได้ว่าเป็นงานวิจัยบุกเบิกที่ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษามาก่อน

ทบทวนวรรณกรรม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นทางการให้แก่ประชาชนคนไทย เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 ไว้โดยสามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมทั้งระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีที่จะช่วยปกป้องจากสิ่งเร้าหรือผลกระทบทั้งภายในและภายนอก มีความรู้ ความรอบคอบในการนำองค์ความรู้มาใช้ในการวางแผนจัดการ กอปรกับความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้การดำเนินการต่าง ๆ นั้นเป็นไปโดยสมดุได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: ก)

จากความหมายข้างต้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้นำมาจัดทำเป็นแผนภาพ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข คือ ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) และคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต ขยันอดทน แบ่งปัน) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้บุคคลพอประมาณ มีภูมิคุ้มกัน และมีเหตุผล ซึ่งนำไปสู่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน (อภิชัย พันธเสน, 2560) ต่อมา อภิชัย พันธเสน ได้วิเคราะห์เชิงระบบและนำเสนอปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ คุณธรรมและความรู้ ส่วนกระบวนการ (Process) คือ การดำเนินทางสายกลาง ซึ่งได้แก่ การมีภูมิคุ้มกันและการพึ่งพาตนเองเปรียบเสมือนวิถีการ ความพอประมาณซึ่งเปรียบเสมือนวิถีคิด และความมีเหตุผล ซึ่งคือวิถีชีวิตของผู้ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ออกมาเป็นผลผลิต (Output) คือ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีความยั่งยืน สมดุล และมั่นคง ส่วนในด้านของผลลัพธ์ (Outcome) คือ ความสุขของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และโลก และผลในที่สุด/ผลกระทบ (Impact) ที่ได้จากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความร่มเย็นเป็นสุข ซึ่งเกิดจากการทำประโยชน์สุขให้แก่ผู้อื่น

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ครอบคลุมช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2561 ถึง พ.ศ. 2580 ถูกกำหนดให้เป็นกรอบแนวทางในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลให้มีความต่อเนื่อง และเป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน โครงการให้สอดคล้องและบูรณาการกันของภาคส่วนต่าง ๆ ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ 6 ด้าน โดยมียุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ เป็นประเด็นที่ 6 ซึ่งมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐให้ดำเนินการเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัว ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2560; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562)

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นกรอบการพัฒนาที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นทิศทางการพัฒนาดังแต่เดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2558 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2573 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 17 เป้าหมาย ประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) ที่มีความเป็นสากล เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน และกำหนดให้มี 247 ตัวชี้วัด เพื่อใช้ติดตามและประเมินความก้าวหน้าของการพัฒนา (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565ก) ประเทศไทยนำ SDGs เข้ามาผนวกเป็นเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศดังปรากฏในแผนพัฒนาระดับประเทศไม่ว่าจะเป็น ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 12 เป็นต้นมา และมีความตื่นตัวของภาคเอกชนและภาคประชาสังคมส่งผลให้อันดับและคะแนนของประเทศไทยอยู่ในระดับที่ดีเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคเดียวกัน โดยการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยในระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2559–2563) มีความก้าวหน้าไปอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2562 จนถึงปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปทั่วโลก และมีแนวโน้มที่จะทำให้ความก้าวหน้าในการขับเคลื่อน SDGs ของประเทศไทยถดถอยลงในหลายด้าน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงโดยเริ่มต้นจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเด่นชัดก่อน นั่นคือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ระดับอธิบดีหรือรองอธิบดี จำนวน 15 คน จากหน่วยงานที่ใช้เป็นตัวอย่างคือ ทุกกรม/สำนักงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 15 กรม/สำนักงาน เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพของการวิเคราะห์จากมุมมองทุกด้านการดำเนินการของกระทรวงได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำมาพัฒนาปรับปรุงโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่จะใช้ในการชี้แนะทางการปรับปรุงยุทธศาสตร์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินให้ครอบคลุมและทันสมัยกับบริบทของประเทศไทยยิ่งขึ้น จากนั้นได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาโมเดลการประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารราชการ

กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสสุกุล (2562) ได้พัฒนาโมเดลการปรับปรุงยุทธศาสตร์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง) มาใช้ในการบริหารและปฏิบัติราชการเพื่อให้การปฏิบัติราชการสามารถดำเนินการโดยสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างมีความเข้าใจที่ตรงกัน โดยโมเดลพัฒนาขึ้นมาจากการสังเคราะห์ทิศทางในการพัฒนาหน่วยงานราชการและบุคลากรภาครัฐที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการภาครัฐ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐต้องคำนึงถึง การมีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัว ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา มีการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า รวมทั้ง มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุก

ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (ยุทธศาสตร์ชาติ, 2560; สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561; สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2562) ในส่วนของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อิงมาจากการวิเคราะห์เชิงระบบปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของอภิชัย พันธเสน (2560) เป็นหลัก โดยกำหนดความหมายของการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติราชการ เรียกว่าความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง และกำหนดความหมายของระดับของการปฏิบัติราชการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเป็น 3 ระดับ ได้แก่ **ระดับเข้าช่วย** สะท้อนให้เห็นวิธีการทำงานของหน่วยงานที่ยึดภูมิคุ้มกันเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ สะท้อนการดำเนินการที่เป็นองค์การแห่งความยั่งยืนต่อไปได้ ส่วนในระดับที่สูงขึ้นคือ **ระดับเข้าใจ** สะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิดในการทำงานที่นอกจากจะได้ยึดภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่าง ๆ แล้วยังคำนึงถึงความพอประมาณที่สร้างให้เกิดความสมดุลในทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการทำงาน รวมทั้งทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งการดำเนินงานก็ยิ่งทำให้เกิดความสมดุลในชีวิตของบุคลากร ทำให้องค์การสามารถแสดงสถานะองค์การแห่งความสุขได้ และหน่วยงานดังกล่าวต้องผ่านระดับเข้าช่วยมาก่อน และความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับสูงสุด คือ **ระดับเข้าถึง** สะท้อนถึงการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ที่มีความมั่นคง ชี้นำให้เห็นเป็นวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตตามปกติ มีทั้งการยึดแนวคิดการมีภูมิคุ้มกัน การพอประมาณ และการมีเหตุผล เข้าใจถึง สาเหตุที่มาและผลที่เกิดขึ้น บุคลากรยกระดับจากการมองชีวิตของตนเองที่มีความสุขไปสู่การสร้างประโยชน์สุขให้แก่ประเทศชาติ สังคมและมวลมนุษยชาติ ซึ่งสรุปได้เป็นการสะท้อนถึงสถานะขององค์การแห่งประโยชน์สุข ซึ่งจะต้องผ่านการเป็นองค์การแห่งความยั่งยืน และองค์การแห่งความสุขมาแล้ว

โดยเกณฑ์การประเมินการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการของกัลยาณี สีสาน และบงกช เจนจรัสสกุล (2562) ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่

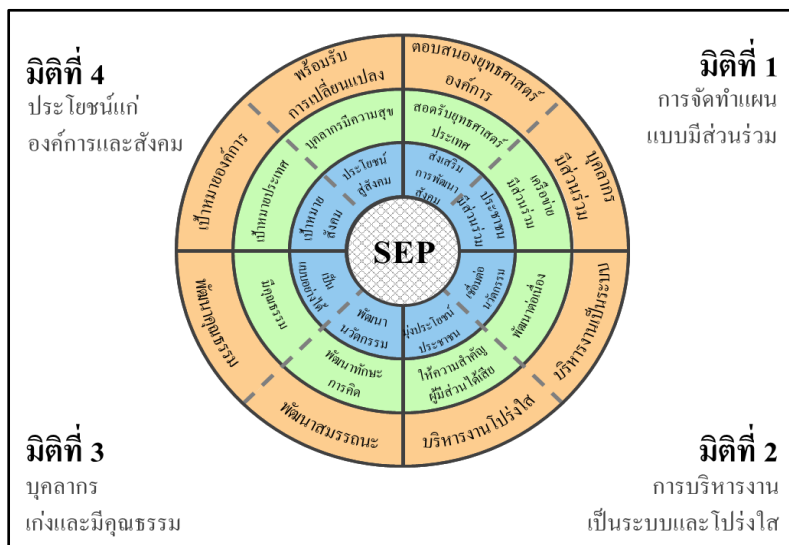
มิติที่ 1 นโยบาย การวางแผน และการจัดทำแผนแบบมีส่วนร่วม

มิติที่ 2 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และไม่มีการกระทำการผิดกฎหมาย

มิติที่ 3 บุคลากร เก่งและมีคุณธรรม

มิติที่ 4 ประโยชน์แก่องค์การและสังคม

ซึ่งมีปัจจัยสำคัญ ๆ 2 ปัจจัยหลักที่ต้องพิจารณาในแต่ละมิติ และมีความเข้มข้นขึ้นใน 3 ระดับ ตามภาพ 1

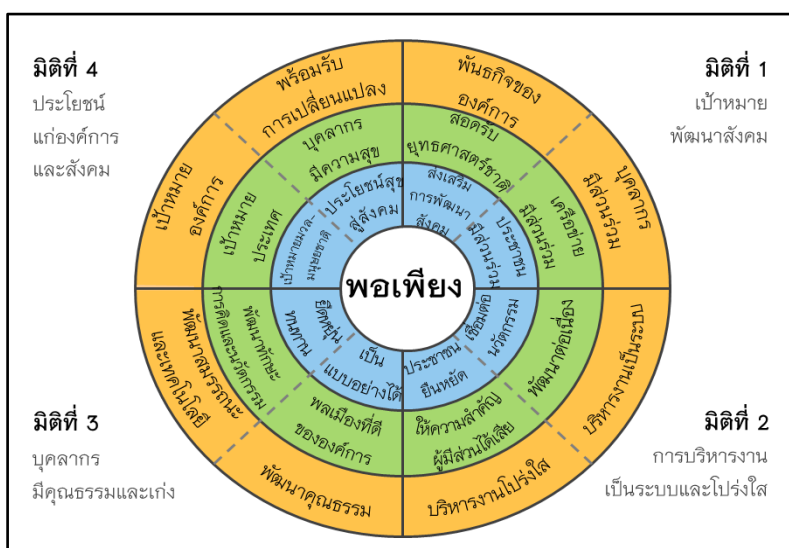
ภาพ 1 โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของกัลยาณี สีสนาสู และบงกช เจนจรัสสกุล (2562)

ทีมวิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นต่อการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารและปฏิบัติราชการจากผู้บริหารหน่วยงานระดับอธิบดีหรือรองอธิบดี จำนวน 15 คน ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จำนวน 15 กรม/สำนักงาน พบว่า ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมให้โมเดลของกัลยาณี สেনาสู และบงกช เจนจรัสสกุล (2562) มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื่องจากโมเดลข้างต้นถูกพัฒนาขึ้นจากการใช้หน่วยงานตัวอย่างจำนวน 8 กรม/สำนักงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ซึ่งอาจยังไม่ครอบคลุมทุกภารกิจหน่วยงานของกระทรวง นอกจากนี้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ยังก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อความต้องการในการดำเนินการ รวมทั้งทักษะของบุคลากรในการทำงานอีกด้วย โดยในรายละเอียดของการปรับปรุงเกณฑ์การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงตามโมเดลของกัลยาณี สেনาสู และบงกช เจนจรัสสกุล (2562) นอกจากการแก้ไขข้อความให้มีความครอบคลุมและชัดเจนตรงประเด็นขึ้นแล้ว ยังมีประเด็นหลัก 2 ประเด็นที่สำคัญที่งานวิจัยนี้ได้ปรับปรุงจากเดิม ดังนี้

1. การปรับเปลี่ยนในมิติที่ 3 บุคลากรมีคุณธรรมและเก่ง โดยในด้านคุณธรรมปัจจัยในระดับเข้าใจ ทีมผู้วิจัยเสนอให้บุคลากรได้แสดงโอกาสการเป็นพลเมืองที่ดีขององค์การ (Organization Citizenship Behavior) และในระดับเข้าใจทีมผู้วิจัยเสนอให้บุคลากรได้แสดงโอกาสการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) ซึ่งเป็นการขยายมุมมองที่ยังประโยชน์ให้กว้างขึ้นจากมุมมองการทำประโยชน์ให้เฉพาะภายในองค์กรของตนเป็นการทำประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมด้วย ในด้านความเก่งของบุคลากร นอกจากสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว ทีมผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนสมรรถนะในการใช้เทคโนโลยีมาเป็นพื้นฐานขั้นต้นในระดับเข้าใจ ในส่วนระดับเข้าใจนอกจากสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดให้เท่าทันสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้ว ทีมผู้วิจัยเห็นว่าควรเพิ่มการประยุกต์ความคิดที่สร้างสรรค์มาสู่นวัตกรรมได้ และในระดับเข้าใจทีมผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาขั้นสูงสุดของสมรรถนะของบุคลากรเป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนตนเอง มีความยืดหยุ่นทนทานในการตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคและภัยคุกคามต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงกำหนดปัจจัยให้บุคลากรเป็นผู้มีความสามารถในการ

ปรับตัวให้ตอบสนองต่อปัญหา ความกดดันต่าง ๆ ได้ (Resilience) เป็นเกณฑ์ในการประเมินความเก่งของบุคลากร ขึ้นมา (กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสสกุล, 2562)

2. การปรับเปลี่ยนในมิติที่ 4 ประโยชน์แก่องค์การและสังคม ทีมผู้วิจัยเสนอแก้ไขปัจจัยในระดับเข้าถึง เพื่อให้สะท้อนถึงการมุ่งผลลัพธ์ขั้นสูงขององค์การเป็นการมุ่งไปที่การสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงถึงความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) ของประชาชน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นการดำเนินงานที่ต้องอาศัยการร่วมมือกันในการขับเคลื่อนสังคมทั้งภาครัฐและประชาชน นั่นคือ ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจกรรมงานต่าง ๆ ร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชน ไม่ใช่รอเพียงการช่วยเหลือจากผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับที่ กัลยาณี เสนาสุ และบุษยา วีรกุล (2560) เสนอให้มีการพัฒนาความร่วมมือจากทั้ง 3 ส่วนหลัก คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ภาพที่ 2 แสดงถึงโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงภายหลังการปรับปรุงดังกล่าวข้างต้น

ภาพ 2 โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงหลังการปรับปรุง

จากภาพ 2 โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ปรับปรุงใหม่ยังคงความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง 3 ระดับ คือ เข้าข่าย เข้าใจ และเข้าถึง ทว่าได้มีการปรับปรุงการกำหนดเกณฑ์การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานราชการให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและนโยบายตามพันธกิจและประโยชน์สุขของสังคม มิติที่ 2 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล มิติที่ 3 บุคลากร มีคุณธรรมและเก่ง และมิติที่ 4 การดำเนินงานที่ประโยชน์แก่องค์การและสังคม ทั้งนี้ ในการกำหนดเกณฑ์ของแต่ละมิติได้ยกระดับความเข้มข้นลึกซึ้งซึ่งของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่สะท้อนถึงการเป็นองค์กรแห่งความยั่งยืนในระดับเข้าข่าย (วงรอบนอก) ซึ่งเน้นไปที่วิธีการในการปฏิบัติงาน และเมื่อหน่วยงานมีการดำเนินงานที่สะท้อนให้เห็นวิถีคิดที่คำนึงถึงทั้งภูมิคุ้มกันและความสมดุลพอประมาณก็จะบรรลุถึงเกณฑ์ของระดับเข้าใจ สุดท้ายเมื่อหน่วยงานมีการดำเนินการต่าง ๆ อย่างมีเหตุผลมีความเข้าใจถึงเหตุและผลที่เกิดขึ้น จนสามารถดำเนินการต่าง ๆ เป็นวิถีชีวิต คำนึงถึงประโยชน์สุขของสังคมก็จะสะท้อนความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขั้นสูงสุดคือ

ระดับเข้าถึง ในแต่ละวงได้แสดงปัจจัยสำคัญของแต่ละมิติ การประเมินที่สะท้อนถึงวิธีการ วิธีคิด และ/หรือวิถีชีวิตของการปฏิบัติราชการที่ปรับประยุกต์และนำมาปฏิบัติในแต่ละระดับของแนวความคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ตาราง 1 แสดงรายละเอียดของเกณฑ์ประเมินการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ (ความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง) ในแต่ละระดับ

ตาราง 1 เกณฑ์การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละระดับ

มิติ	ระดับเข้าข่าย (Compliance)	ระดับเข้าใจ (Comprehension)	ระดับเข้าถึง (Inspiration)
มิติที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและนโยบายตามพันธกิจ และประโยชน์สุข	1) การกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่ตอบสนองพันธกิจ วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ขององค์กร	1) การกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่เชื่อมโยงและสอดคล้องกับเป้าประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติ	1) การกำหนดเป้าหมายและนโยบายที่มีส่วนสนับสนุนหรือส่งเสริมการพัฒนาของสังคมหรือมวลมนุษยชาติ
	2) ในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายมีการถ่ายทอด สร้างความเข้าใจ และพัฒนาการมีส่วนร่วมของบุคลากร	2) ในการกำหนดเป้าหมายและนโยบายมีการถ่ายทอด สร้างความเข้าใจ และพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นหรือเครือข่ายต่าง ๆ	2) ในการกำหนดเป้าหมายและนโยบาย มีการถ่ายทอด สร้างความเข้าใจ และพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคม
มิติที่ 2 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล	1) การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน	1) การพัฒนาการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง	1) นวัตกรรมการบริหารจัดการภายในองค์กรที่สร้างสรรค์ เกิดประโยชน์แก่เครือข่าย และประชาชนในสังคม
	2) การบริหารงานอย่างโปร่งใส มีนโยบาย มาตรการ ระบบการตรวจสอบ ในการกำกับดูแล และเปิดเผยข้อมูล	2) การบริหารจัดการโดยให้ความสำคัญแก่ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	2) การบริหารจัดการโดยการสร้างการมีส่วนร่วมกับประชาชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเอง/แก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง
มิติที่ 3 บุคลากรมีคุณธรรมและเก่ง	1) การพัฒนาส่งเสริมการมีคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่บุคลากร	1) การสนับสนุนให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมที่เป็นพลเมืองที่ดีขององค์กร (Organization Citizenship Behavior)	1) บุคลากรเป็นผู้ที่มีพฤติกรรม การเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) มีการดำรงชีวิตอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่บุคคลอื่นในสังคม
	2) บุคลากรมีการฝึกทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ รวมทั้งมีสมรรถนะด้านเทคโนโลยีที่จำเป็นในการทำงาน	2) บุคลากรได้รับการพัฒนาให้สามารถคิดเชิงวิเคราะห์ คิดเชิงวิพากษ์ และคิดเชิงริเริ่มสร้างสรรค์ รวมถึงสามารถพัฒนานวัตกรรมได้	2) บุคลากรเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัวให้ตอบสนองต่อความกดดันต่าง ๆ ได้ (Resilience)
มิติที่ 4 ประโยชน์แก่องค์กรและสังคม	1) ผลการดำเนินงานของหน่วยงานบรรลุตามพันธกิจและเป้าประสงค์ขององค์กร	1) ผลการดำเนินงานของหน่วยงานส่งผลกระทบต่อภาคีเครือข่าย และยุทธศาสตร์ชาติ	1) ผลการดำเนินงานของหน่วยงานส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) ของ

มิติ	ระดับเข้าข่าย (Compliance)	ระดับเข้าใจ (Comprehension)	ระดับเข้าถึง (Inspiration)
			ประชาชน
	2) ความสามารถในการเผชิญหรือ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้	2) ความสามารถในการสร้าง ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีใน การทำงานให้แก่บุคลากรภายใน องค์กร	2) ผลการดำเนินงานของ หน่วยงานสามารถก่อให้เกิด ประโยชน์สุขแก่สังคมระดับโลก หรือมวลมนุษยชาติ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกันของโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐ

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเป้าหมายและประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือกลไกในการรองรับการขับเคลื่อนของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ซึ่งการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐเป็นแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 20 การบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ โดยแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ ประกอบไปด้วย 5 แผนย่อย ได้แก่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562)

1) การพัฒนาบริการประชาชน เน้นการให้บริการภาครัฐที่สามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว โปร่งใส ให้เป็นภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน ซึ่งจะทำให้เกิดการนำเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการประชาชน

2) การบริหารจัดการการเงินการคลัง เน้นการบูรณาการเชื่อมโยงภาครัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณ การจัดการรายได้รายจ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ คัดค้านและประหยัด ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีจุดมุ่งหมาย

3) การปรับสมดุลภาครัฐ เน้นการให้ภาคส่วนอื่น ๆ อาทิ ภาคประชาชน ภาคเอกชน หรือประชารัฐโมเดลสามารถเข้ามาแบ่งเบาภาระในการแก้ไขและตอบสนองความต้องการของตัวองในพื้นที่ ส่งผลให้ภาครัฐมีขนาดที่เหมาะสม และทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อก่อให้เกิดบริการสาธารณะเพื่อประชาชน

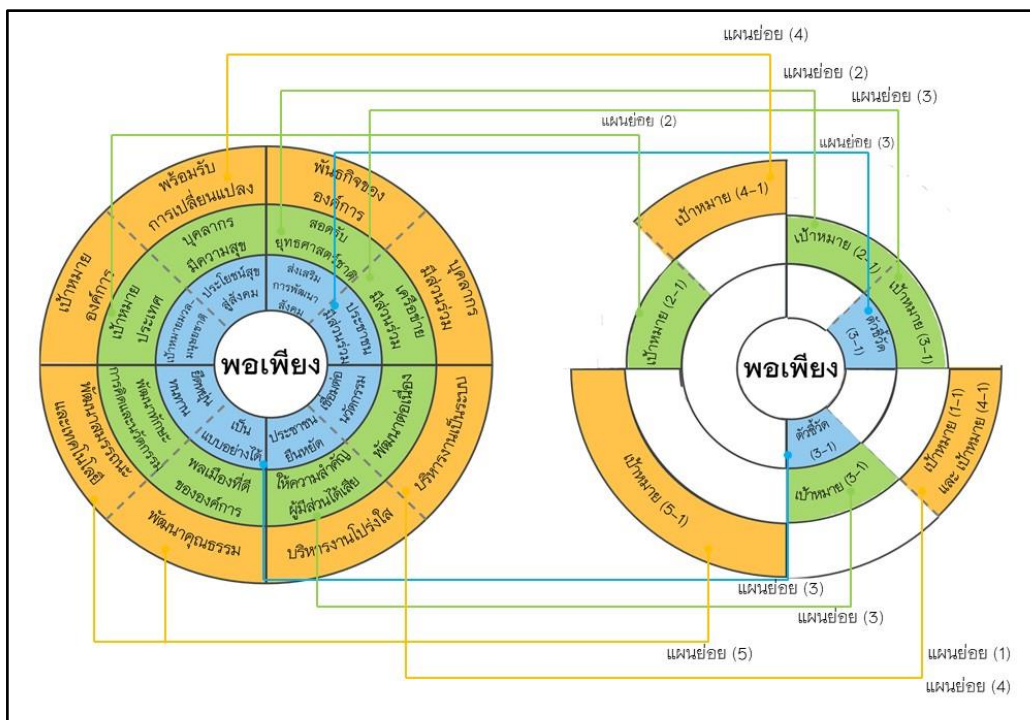
4) การพัฒนาระบบบริหารงานภาครัฐ เน้นการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภาครัฐและการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อประโยชน์ในการบริหารการตัดสินใจและการบริการที่เป็นเลิศ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้เอกชนประชาชน เข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสในการแข่งขันและประโยชน์ในการใช้ชีวิตให้วิธีการทำงานของหน่วยงานราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5) การสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐ เน้นการสร้างและพัฒนาบุคลากรภาครัฐให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และเป็นคนเก่ง มีความรู้ความสามารถในการทำงานรับใช้ประเทศชาติและประชาชน

เมื่อพิจารณาแผนแม่บทย่อยภายใต้ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐแล้ว จะเห็นว่าเราสามารถจัดคู่เทียบของเป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทย่อยทั้ง 5 แผนเข้ากับเกณฑ์การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้เกือบทั้งหมด ยกเว้นเป้าหมายของแผนย่อยแม่บทที่ 3 การปรับสมดุลภาครัฐ ที่มีเป้าหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสมรรถนะและสร้างความทันสมัยในการจัดบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะให้กับประชาชน เนื่องจากโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้มุ่งเน้นลงไปในการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเฉพาะเจาะจง และเห็นว่าเป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทย่อยเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัจจัยที่มีในโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป้าหมายและตัวชี้วัดของแผนแม่บทย่อยจะสะท้อนวิธีการใน

การปฏิบัติราชการที่มีบางส่วนเป็นขอบเขตระดับหน่วยงาน และบางส่วนอยู่ในระดับชาติ รวมทั้งมีบางเป้าหมายสะท้อนถึงขอบเขตระดับประชาสังคม ดังรายละเอียดการเปรียบเทียบแสดงในภาพ 3

นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการบริการประชาชนและประสิทธิภาพภาครัฐ แล้วจะพบว่า เป้าหมายและตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่กำหนดในแผนย่อยโดยส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในเกณฑ์ระดับเข้าข่ายของโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือการสะท้อนถึงวิธีการในการปฏิบัติ สิ่งที่แตกต่างคือในโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้กำหนดระดับการพัฒนาเป็น 3 ระดับด้วยกันตามที่ได้ขยายความไว้ในส่วนของความหมายของความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงข้างต้นที่มีทั้งระดับที่สะท้อนถึง วิธีการ วิธีคิด และวิถีชีวิต (กัลยาณี สนาสุ และบงกช เจนจรัสสกุล, 2562)

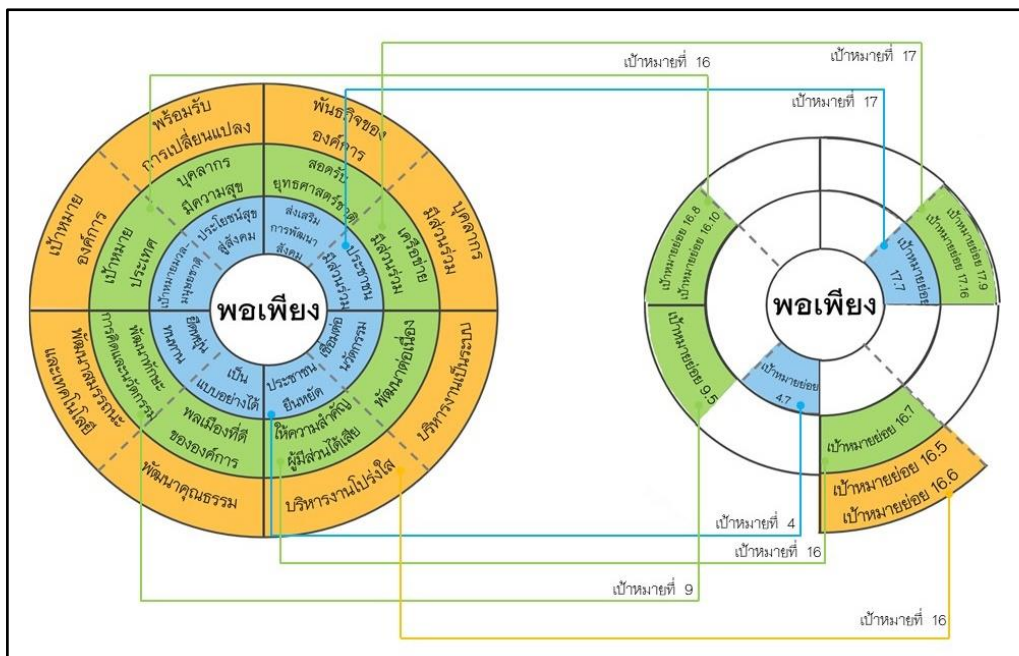

ภาพ 3 เปรียบเทียบปัจจัยในโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายและตัวชี้วัด
ในแผนแม่บทย่อย ประเด็นที่ 20

3. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกันของโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

ในขณะที่โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วยเป้าหมายและปัจจัยชี้วัดที่สะท้อนถึงปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลในที่สุด (Impact) ผ่านมุมมองการประเมิน 4 มิติ โดยมีความเข้มข้นลึกซึ้งในการดำเนินการอยู่ 3 ระดับ ที่สะท้อนถึง วิธีการ วิธีคิด และวิถีชีวิต ในการปฏิบัติ แต่เป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติที่สามารถเชื่อมโยงมาได้ล้วนเป็นตัวชี้วัดในกระบวนการ (Process) หรือกลไกในการขับเคลื่อนปฏิบัติการที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ภาพ 4 แสดงให้เห็นเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติที่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยประเด็นสำคัญได้แก่เป้าหมายที่ 4 Quality Education รับรองการศึกษาที่เท่าเทียมและทั่วถึง

ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน และเป้าหมายที่ 9 Industry Innovation and Infrastructure พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการปรับตัวให้เป็นอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนทั่วถึง และสนับสนุนนวัตกรรม ที่สัมพันธ์กับมิติที่ 3 บุคลากร มีคุณธรรมและเก่ง เป้าหมายที่ 16 Peace and Justice Strong Institutions ส่งเสริมสังคมสงบสุข ยุติธรรม ไม่แบ่งแยกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่สัมพันธ์กับมิติที่ 2 การบริหารงานอย่างเป็นระบบ โปร่งใส มีธรรมาภิบาล และมิติที่ 4 ประโยชน์แก่องค์กรและสังคม และเป้าหมายที่ 17 Partnerships for the Goals สร้างพลังแห่งการเป็นหุ้นส่วน ความร่วมมือระดับสากลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สัมพันธ์กับมิติที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและนโยบายตามพันธกิจและประโยชน์สุข ภาพ 4 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยในโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

ภาพ 4 เปรียบเทียบปัจจัยในโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับเป้าหมายและตัวชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ

สรุปและอภิปรายผล

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นได้รับความสำคัญและนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อประยุกต์ใช้ไม่เพียงแต่เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาประเทศในเชิงนโยบาย และการขับเคลื่อนองค์การภาคส่วนต่าง ๆ เท่านั้น ยังมีนักวิชาการหลากหลายสาขาให้ความสนใจเกี่ยวกับการศึกษาการปรับประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหลายแง่มุม (พล อินทเสนี และประณต นันทิยะกุล, 2558; ทรงพล วันสูงเนิน และปิยนุช เวทย์วิวัฒน์, 2559; ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี และจินตกานต์ สุธรรมดี, 2560; เสกสรรค์ สนวา และสุพัฒนา ศรีบุตรดี, 2560; Khunthongjan & Wiboonpongse, 2010; Kantabutra & Siebenhuner, 2011; Kantabutra & Ketprapakorn, 2020) ในส่วนของการปรับประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคธุรกิจ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ได้ทำการศึกษาไว้ เช่น Khunthongjan & Wiboonpongse (2010) ได้ศึกษาผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ โดยพบว่า ธุรกิจเหล่านั้นได้มีการปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลง โดยประยุกต์ภูมิปัญญาสู่การผลิต ซึ่ง Kantabutra & Siebenhuner (2011) พบว่า ปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีสมรรถนะที่จะนำมาสู่ความยืดหยุ่นในการปรับตัวนวัตกรรม การเป็นผู้นำในตลาด ความจงรักภักดีในตราสินค้า และผลการดำเนินงานที่แข่งขันได้ในระยะยาว นอกจากนี้ Kantabutra & Ketprapakorn (2020) ได้สรุปว่า แนวทางปฏิบัติขององค์กรที่ยั่งยืนประกอบด้วยความอดทน การพัฒนาอย่างยืดหยุ่น ทางสายกลาง การพัฒนาเชิงภูมิสังคม และการแบ่งปัน ซึ่งแนวทางปฏิบัติดังกล่าวถือเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ในแง่ของการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อการบริหารงานภาครัฐนั้น กล่าวได้ว่าสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงานราชการ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ม.ป.ป.) ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการองค์การ การออกกฎหมาย การบริหารจัดการงบประมาณ การบริหารจัดการทรัพยากรทุกรูปแบบรวมถึงทรัพยากรบุคคล จนถึงการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) อย่างไรก็ตาม การที่บุคลากรภาครัฐจะสามารถประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สมลวรรณพระเมือง และพีญณี แร่อท, 2557) นอกจากนี้ การปฏิบัติราชการโดยยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีประเด็นที่น่าสนใจจากการศึกษาของอดิศักดิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2556) ที่พบว่า ระบบราชการมีข้อจำกัดหลายอย่างในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้หน่วยงานราชการไม่สามารถกำหนดตัวชี้วัดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยตรงแต่ต้องกระทำทางอ้อม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า ที่ผ่านมามีนักวิชาการจำนวนมากได้ผลิตงานวิจัยเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขึ้นมามากมายและหลากหลาย อย่างไรก็ตาม การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปขับเคลื่อนยังเป็นลักษณะกระจัดกระจาย ความเข้าใจในการนำไปปรับประยุกต์ปฏิบัติมีความแตกต่างกันมาก (กัลยาณี เสนาสุ และบงกช เจนจรัสกุล; 2562) งานวิจัยนี้ได้พัฒนาโมเดลที่สะท้อนถึงการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการปฏิบัติราชการทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งนอกจากจะช่วยให้เกิดความเข้าใจตรงกันทุกหน่วยงานแล้ว ยังสามารถนำไปขับเคลื่อนการปฏิบัติราชการให้เกิดประสิทธิผล เป็นระบบและโปร่งใส เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศไทยให้เติบโตได้อย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาโมเดลการประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาคราชการในครั้งมี 3 ประเด็นหลักที่ควรอภิปรายถึง กล่าวคือ (1) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องแก้ไขที่ฐานรากและใช้การบูรณาการในหลายประเด็นพร้อมกันและใช้การร่วมมือจากหลายภาคส่วน ในมิติที่ 4 ประโยชน์แก่องค์การและสังคม ของโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แสดงถึงการปรับประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปฏิบัติราชการนั้น ปัจจัยในระดับเข้าถึงระบุให้มุ่งไปที่การสร้างผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงถึงความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) ของประชาชน ซึ่งต้องอาศัยการร่วมมือกันในการขับเคลื่อนสังคมทั้งภาครัฐและประชาชน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาประเทศที่มุ่งสู่ความยั่งยืนนั้น ประกอบด้วย การประสานกันของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน แต่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของประเทศไทยนั้นจะขาดรายละเอียดในการสื่อสารบทบาทของทั้งสามกลุ่มนี้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ความเห็นจากหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย (2565: 2) ยังได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญที่ต้องตระหนักถึงเป็นอย่างยิ่งของความสำเร็จในการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืน นอกจากนี้ Sachs et al. (2019) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสู่ความยั่งยืนไว้ว่าเป็นประเด็นที่ท้าทายและต้องการการแก้ไขรูปแบบใหม่ ปัญหาที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงระดับฐานราก ต้องสร้างสมดุลระหว่างระบบอันซับซ้อนหลายระบบที่ปฏิสัมพันธ์กัน (ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบนิเวศของโลก และระบบการบริหารจัดการในทุกระดับ) อีกด้วย

(2) การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอยู่บนฐานรากของการพัฒนาคน ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ข้อสรุปถึงระดับความเข้มข้นในการพัฒนาเจ้าหน้าที่ของรัฐในมิติที่ 3 บุคลากรมีคุณธรรมและเก่ง โดยในด้านคุณธรรมปัจจัยในระดับเข้าใจ เป็นการกำหนดให้บุคลากรได้แสดงโอกาสการเป็นพลเมืองที่ดีขององค์กร (Organization Citizenship Behavior) และในระดับเข้าใจถึงเสนอให้บุคลากรได้แสดงโอกาสการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (Societal Citizenship Behavior) ซึ่งเป็นการขยายมุมมองที่ยังประโยชน์ให้กว้างขึ้นจากมุมมองการทำประโยชน์ให้เฉพาะภายในองค์กรของตนเป็นการทำประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมด้วย ในด้านความเก่งของบุคลากร นอกจากสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบแล้ว สถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ได้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีเป็นพื้นฐานขั้นต้นในระดับเข้าช่วยที่องค์กรและตัวบุคลากรเองจะต้องฝึกทักษะให้มีความชำนาญสามารถที่จะรองรับรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงได้ ในส่วนระดับเข้าใจนอกจากสมรรถนะด้านความสามารถในการคิดให้เท่าทันสำหรับศตวรรษที่ 21 แล้วควรเพิ่มการประยุกต์ความคิดที่สร้างสรรค์มาสู่วัตถุกรรมได้ และในระดับเข้าใจถึงเห็นว่าการพัฒนาขั้นสูงสุดของสมรรถนะของบุคลากรเป็นความสามารถในการปรับเปลี่ยนตนเอง มีความยืดหยุ่นทนทานในการตอบสนองต่อปัญหาอุปสรรคและภัยคุกคามต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี จึงกำหนดปัจจัยให้บุคลากรเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัวให้ตอบสนองต่อปัญหา ความกดดันต่าง ๆ ได้ (Resilience) เป็นเกณฑ์ในการประเมินความเก่งของบุคลากรขึ้นมา ในมุมมองที่กว้างขึ้นสำหรับการพัฒนาคน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) ได้ระบุถึงเป้าหมายด้านการพัฒนาทุนมนุษย์ของประเทศไทยที่จำเป็นต่อการพัฒนาทางสังคมที่ผู้คนได้ประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึง ซึ่งรวมถึงการยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีพ พัฒนาทักษะและการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและอุปกรณ์ดิจิทัลของประชาชน ซึ่งแนวความคิดเห็นในประเด็นนี้สอดคล้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงระดับรากฐานเพื่อบรรลุ SDGs ให้ทันเวลาของ Sachs et al. (2019) ที่ได้กล่าวถึงประเด็นที่ต้องทำให้การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Target 4.7) กลายเป็นการศึกษาของคนส่วนใหญ่ ซึ่งหมายรวมถึงการศึกษาที่ผนวกเนื้อหาเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลก และการศึกษาที่เกี่ยวกับความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เข้าไปในหลักสูตร และเสริมทักษะและเครื่องมือที่จำเป็นต่อการออกแบบและแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะซับซ้อนและมีความเฉพาะตัว

(3) เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

โมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงได้ให้ข้อสรุปที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเทคโนโลยีดิจิทัลได้ถูกนำเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การนำเทคโนโลยีมาปรับประยุกต์เพื่อยกระดับการให้บริการ การแบ่งปันข้อมูล และการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะผ่านระบบเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังการเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาแสดงบทบาทสำคัญ ภายใต้ข้อจำกัดทางด้านงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินงาน การพัฒนา รวมทั้งการให้บริการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัด จากผลการศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องกันของโมเดลความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงกับแผนย่อยของแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติยังได้มีการระบุถึงความสำคัญของการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีต่อการปรับสมดุลและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อให้เกิดการบริการที่รวดเร็ว โปร่งใส สามารถตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง ๆ ได้ โดยประเด็นนี้สอดคล้องกับที่ Sachs et al. (2019) ได้กล่าวถึงการปฏิวัติด้านดิจิทัลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อันเป็นส่วนประกอบที่สนับสนุนให้การขับเคลื่อน SDGs ในภาคส่วนต่าง ๆ สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ด้วยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาเป็นส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน อาทิ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อขับเคลื่อนชุมชนในชนบทออกจากความยากจน (Tim et al., 2021) การนำดิจิทัลเทคโนโลยีและข้อมูลมาใช้ในภาคการเกษตรที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในมุมมองด้านการวางนโยบาย ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม (Annosi et al., 2020) โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่ง ภายหลังการเกิดขึ้นของสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของดิจิทัลเทคโนโลยี รวมทั้งโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารและโทรคมนาคม ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนภาคส่วนต่าง ๆ ให้ยังคงสามารถดำเนินการพัฒนา นำเสนอ และส่งต่อคุณค่าให้แก่ส่วนต่าง ๆ ในสังคมได้ ผ่านโครงการเชื่อมโยงของระบบดิจิทัลและข้อมูล

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการปฏิบัติราชการจะเห็นได้ว่า การดำเนินการบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถสะท้อนถึงความลึกซึ้งทั้งระดับวิธีการ วิธีคิด และการนำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิต ดังนั้นแม้ว่าจะมีการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐไว้แล้ว (แต่เป็นการกำหนดที่สะท้อนถึงระดับวิธีการเท่านั้น) ก็ไม่ควรละเลยในการให้ความสำคัญในการให้บุคลากรภาครัฐยึดมั่นการปฏิบัติราชการบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาที่สูงระดับขึ้นไปอีก นอกจากนี้แม้ว่าประเทศไทยได้นำ SDGs เข้ามาผนวกเป็นเป้าหมายในการพัฒนาของประเทศดังปรากฏในแผนพัฒนาระดับประเทศไม่ว่าจะเป็นยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 12 เป็นต้นมา แต่การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก็ถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในหลาย ๆ ทางเลือกที่ระบุถึงเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เช่นกัน (Shone, 2014: 1) ซึ่งถือว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะสำหรับการพัฒนาประเทศไทยที่ภาครัฐจะต้องยึดมั่นและขับเคลื่อนให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

บทสรุป

ปัจจุบันประเทศไทยได้บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้าเป็นเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาประเทศที่กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) แนวทางการพัฒนานบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของเป้าหมายการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ และภาครัฐเป็นภาคที่สำคัญภาคหนึ่งในส่วนทางสังคมที่จะต้องขับเคลื่อนการบริหารราชการบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อในที่สุดแล้วก็จะบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยและของโลกต่อไป โดยมีข้อสรุปร่วมกันที่สำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องแก้ไขที่ฐานรากและใช้การบูรณาการในหลายประเด็นพร้อมกัน รวมทั้งใช้การร่วมมือจากหลายภาคส่วน นอกจากนี้การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องอยู่บนฐานรากของการพัฒนาคน โดยมีเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งในส่วนสำคัญของการขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญที่สามารถสะท้อนถึงพื้นฐานในการพัฒนาประเทศไทยได้อย่างถึงรากและครอบคลุมกว้างกว่าเป้าหมายตัวชี้วัดที่กำหนดในแผนยุทธศาสตร์ชาติหรือในเป้าหมายตัวชี้วัดความยั่งยืนของสหประชาชาติ การวิจัยโครงการนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารและปฏิบัติราชการของหน่วยงานราชการ ด้วยการสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นวิธีการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นในวิธีคิด ตลอดจนการดำเนินเป็นปกติในวิถีชีวิต ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่ภาครัฐสามารถที่จะดำเนินการได้เช่นนี้แล้วก็จะส่งผลให้การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ทั้งในการกำหนดนโยบาย การวางแผนงาน การบริหารจัดการ ตลอดจนการปฏิบัติราชการ เป็นเอกภาพและสามารถเป็นพลังที่ขับเคลื่อนประเทศไทยแนวทางพัฒนาที่กำหนดไว้ว่ายึดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้นรัฐบาล/ผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิงนโยบายจึงควรที่จะกำหนดให้มีการดำเนินการและติดตามการปฏิบัติราชการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงออกมาให้ชัดเจน และมีรายละเอียดในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถนำโมเดลการประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่ทีมวิจัยพัฒนาขึ้น เป็นเครื่องมือในการกำหนดเป้าหมายและติดตามประเมินผลการปฏิบัติราชการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งเมื่อดำเนินการเช่นนี้แล้วก็จะสามารถนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี เสนาสุ, และบงกช เจนจรัสกุล. (2562). การบริหารราชการบนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี, และจินตกานต์ สุธรรมดี. (2560). บทบาทของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อการปฏิรูปประเทศไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 19(1), 187-196.
- ทรงพล วันสูงเนิน, และปิยนุช เวทย์วิวรรณ. (2559). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการผู้รับเหมาก่อสร้างขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย. *Research and Development Journal*, 27(4), 7-17.
- ฉมลวรรณ พระเมือง, และเพ็ญณี แนนรอต. (2557). สภาพการปฏิบัติงานภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพนักงานส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 9(27), 30-38.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (ม.ป.ป). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของภาครัฐ. สืบค้น 27 มิถุนายน 2561, จาก http://www.idd.go.th/Web_LDDEconomy/PDF/Title_3.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2562). *ยุทธศาสตร์ชาติ* (เอกสารนำเสนองาน). สืบค้น 29 พฤษภาคม 2565, จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/page/99049.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้*. สืบค้น 31 สิงหาคม 2561, จาก <http://social.nesdb.go.th/social/sep/Book/2560/sufficiency.pdf>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2565, จาก <http://nsc.nesdc.go.th/master-plans/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *รายงานสรุปผลการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ประจำปี 2563*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2565, จาก http://nsc.nesdc.go.th/nsc_report/
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย พ.ศ. 2559-2563*. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2565, จาก https://sdgs.nesdc.go.th/wp-content/uploads/2021/11/Thailands-SDGs-report-2016-2020-book_for-web-1.pdf
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ก). *เกี่ยวกับ SDGs*. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2565, จาก <https://bit.ly/3wT2zL8>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565ข). *กรอบความร่วมมือระหว่างไทยและสหประชาชาติ พ.ศ. 2565-2569*. สืบค้น 30 พฤษภาคม 2565, จาก <https://sdgs.nesdc.go.th/5-years-unsdcf/>
- เสกสรรค์ สนาว, และสุพัตนา ศรีบุตรดี. (2560). การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 19(1), 153-168.
- หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2565). *คู่มือตัวชี้วัดผลลัพธ์การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนด้วยการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: ซี.เอ็ม.เอส. พิมพ์ดีจิตอล.
- อดิษฐ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2556). *การดำเนินงานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในระบบราชการ*. สืบค้น 25 พฤษภาคม 2559, http://cse.nida.ac.th/main/images/6_Gov.pdf

- อภิชัย พันธเสน. (2560). *การวิจัยและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงในภาพรวม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Annosi, M. C., Brunetta, F., Capo, F., & Heideveld, L. (2020). Digitalization in the agri-food industry: The relationship between technology and sustainable development. *Management Decision*, 58(8), 1737-1757. <https://doi.org/10.1108/MD-09-2019-1328>
- Brundtland, G. H. (1987). *Our common future, from one earth to one world. An overview by the world commission on environment and development*. Retrieved June 7, 2022, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>
- Kantabutra, S., & Ketprapakorn, N. (2020). Toward a theory of corporate sustainability: A theoretical integration and exploration. *Journal of Cleaner Production*, 270. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.122292>
- Kantabutra, S., & Siebenhuner, T. (2011). Predicting Corporate Sustainability: A Thai Approach. *Journal of Applied Business Research*, 27(6), 123-134. <https://doi.org/10.19030/jabr.v27i6.6471>
- Khunthongjan, S., & Wiboonpongse, A. (2010). A Study of Performance of SMEs in their Application of Sufficiency Economy Philosophy. *GMSARN International Journal*, 4, 177-182. <http://gmsarnjournal.com/home/wp-content/uploads/2015/08/vol4no4-4.pdf>
- Sachs, J. D., Schmidt-Traub, G., Mazzucato, M., Messner, D., Nakicenovic, N., & Rockström, J. (2019). Six transformations to achieve the sustainable development goals. *Nature sustainability*, 2, 805-814.
- Shone, J. J. (2014). The Sufficiency Economy Philosophy SEP and its international role in Sustainable Development as seen in application in the SEP model villages of the Lao P.D.R. and Timor-Leste. In *the 3rd MSSRC International Conference on "Mekong Region and ASEAN in Transition: People and transborder issues*. Ubon Ratchathani: Ubon ratchahani University and the University of Wisconsin (Madison).
- Willis, K. (2016). International development planning and the sustainable development goals (SDGs). *International Development Planning Review*, 38(2), 105-111. <https://doi.org/10.3828/idpr.2016.11>